

[PINAR ÖĞÜNÇ](#)

RADİKAL HAYAT / 06/04/2011

Nalan Yırtmaç, çağdaş sanatın çok sık dokunmadığı kentsel dönüşüm mevzuuna el atmış. 'Lütfen Arkaya Doğru İlerleyiniz' adlı sergisinde 'Yeni İstanbul' kendisine fantastik pozlar veriyor

Park Otel 'anıtına' yüzlerini dönmüş o teyzeler dua mı ediyor? Sulukuleli o çocuğun yeni evinde yerler muşamba kaplı mı? Harem kayalıklarından görünen manzara büyük patlama mı? Şişli'de rezidansların pencerelerinden çanak antenler nasıl görünüyör? Çağlayan nereye doğru çağlıyor?

Hem malzeme, hem ruh, hem dert, hem dil olarak sokağa yakın duran Nalan Yırtmaç, ikinci kişisel sergisine 'Lütfen Arkaya Doğru İlerleyiniz' ismini vermiş. İstanbul sanki bir otobüs... Arkaların hâlâ boş olduğu zannıyla ilerledikçe ilerleyen, birileri daha sığabilsin, oturanlar kalksın da bazılarına yer versin diye içindikilerin itiştikçe itiştiği koca bir otobüs.

Adındaki 'çağdaş'ı bir nişane gibi taşıırken, çağın bazı sorunlarının iltiması vardır bu âlemde. Kentsel dönüşüm, o kadar sık takılmaz çağdaş sanatın çengelinde.

Yırtmaç, Sulukule'deki dönüşüm sonrası, yaşadığı şehre başka türlü bakmaya başlayan bir sanatçı. Zaten kendi gözü her daim bir 'başka' baktığından 'Yeni İstanbul'un en taze polaroid manzara fotoğrafları çıkmış elinden. Katastrofobik TOKİ blokları, ebrularda cisimleşen belediye estetiği, rezidans fantazmaları... Ve hepsi Nişantaşı'nda bir galeride....

Galeri x-ist'te 16 Nisan'a kadar sürecek olan sergi, Yırtmaç'ın şehirde nasıl ilerlediğini sormaya vesile oldu.

Çocukluğunuz nasıl bir mahallede geçti? Neler hatırlıyorsunuz o zamanlardan?

Bakırköy'de büyüdüm. Sokakta çocukların oyun oynayabildiği yıllardı. Bahçelere daldık; meyve ağaçlarının tepelerinde geçti çocukluğumuz. Yazın ailece Ataköy Plajı'na yüzmeye giderdik. Şimdi orası 'girilmez' bölge; TOKİ arazisi...

Şu anda nasıl bir mahallede oturuyorsunuz? Camdan bakınca ne görünüyor mesela?

Şişli kılıklı bir mahalledeyim; bol apartmanlı....Teras var bizde Allah'tan... Tam karşıya bakınca sokak boyunca uzanan apartmanların arka cephelerini, daha çok mutfak pencerelerini, bir de her zaman çamaşır asılı balkonları görüyorum. Aşağı doğru bakınca bir futbol sahası kadar büyük bir otoparkın gri beton boşluğu ve orada yaşayan çoğu siyah en az 45 kedi...

'Yeni şehri' gösterdiğiniz biçimde bir daha geleneksel varoş/gecekondu mahalleler var, bir de çeşit çeşit TOKİ blokları... Daha modern ve demokratik olduğu iddiasıyla çoğaltılan TOKİ modeli yerleşimi gözünüzde bu kadar katastrofobik, bu kadar ürkütücü yapan nedir?

Tuzla ve Halkalı TOKİ'lerini gezmiştik. İçinde insanların yaşamasına rağmen, hâlâ inşaat bitmemiş ya da bitmiş ama betonlar çatlamış, patlamıştı. İşlemez halde olan asansörün boşluğunda, kazan dairesinin dehlizlerinde oynayan çocuklar görmüştük. Okul, sağlık ocağı, park, alışveriş merkezi, girişte güvenlik sistemi, Mobese'ler... Hepsi birleşince hayalimdeki hayalet oluyor. Daha çok kadınlarla konuşmuştuk. Geldikleri küçük ve bahçeli mahallelerinde kışın çocukları ve kocalarıyla karda yokuş aşağı kayıp eğlendiklerini ama buraya taşındıktan sonra kocalarının artık buna izin vermediklerini anlattılar. "Kimse kimseyi tanımıyor burada. Herkes dedikoducu tabii" diyorlardı. Düğün, sünnet gibi kutlamaları bu sitenin göbeğinde yapmak yasak. Halay çekmek yasak. Kabus hem ne kabus! Bazı teyzeler çok memnundu tabii. "Allah hepimize TOKİ'de bir ev satın alma mutluluğu nasip eylesin" diyorlardı.

Buna karşılık gecekondu mahalleleri 'güzelleşmiş' bu resimlerde...

O senin güzelliğin bence... Aslında gecekondu diye de bir şey kalmadı. İnanmazsın şöyle bir şey duydum, kıyıda köşede kalmış birkaç gecekonduyu tescilleyip müze yapma fikri varmış. Avrupa'da falan değil ha, İstanbul'da.

Kolajlardaki ebrular size mi ait? Nasıl bir dünya ebru?

Mimar Sinan'da okurken dört günlük bir kurs açılmıştı. Eve geldim, mutfakta ortalığı fazla batırmadan kahve tepsisinin içinde yapıverdim. Zaten ben lale, papatya peşinde olmadığımından abstrakt ya da saykodelik lekeler yapmaya çalıştım.

Ebru hem gökyüzü hem yeryüzü, saykodelik başka bir dünyanın fonu gibi...

Evet hem fantastik, saykodelik, bazen de Japonya'daki tsunami dalgaları kadar gerçekler. Aslında ebrunun bendeki tam karşılığı belediye estetiği...

Sokağı ve sokak sanatı yöntemlerini seven bir sanatçı galeride daralır mı? Yoksa sokağı galeriye taşımak da politik bir tavır mıdır?

Dört yıldan fazla Mimar Sinan Üniversitesi'nde okudum. Sonuçta tuvale resim yapmam, galeri sahibi olup galeride tuval sergilemem, resim satmam yadırganmasın. Duvara iş yapmak benim öteki zaafım. Yaş ilerledikçe taklalar atamaz, iskele tepelerinde fink atamaz kıvama geldim maalesef. Büyük bir imajı duvarda gördüğünüzde bomba etkisi yaratıyor; kesinlikle tuvalden daha etkileyici... Ama uygulaması daha zor, boyut büyüdüğü için. Gerçekten yardımsız yapamıyorum. Geçen yıl Tütün Deposu'nda 'Fikirler Suça Dönüşünce' sergisi için Fener-Balat binalarından oluşan üç metreye altı metre dev bir robot yapmıştım galeri duvarına. Yardım olmasa hayatta başaramazdım. İşte böyle gerekirse duvara, gerekirse muşambaya, icabında tuvale de resim yapabiliyorum.

Serginin ismi 'Lütfen Arkaya Doğru İlerleyiniz'. İstanbul daha ne kadar arkaya ilerleyebilir?

Vallahi buna benim aklım dimağım yetmez.

Bir yandan da ilkokulda resim öğretmenliği yapıyorsunuz. Çocuk kafasına yakın durmanın bir sanatçıya faydeleri neler?

Ne şahane insanlar onlar... Geçenlerde biri "E, artık saçlarınızı boyasanıza örtmenim. Çok beyaz, yaşlandınız" dedi. Ne dobralar! Aklımız varsa tazeliği, saflığı, masumiyeti hatırlamak için, insanlık için çocukların yanından fazla uzaklaşmamalıyız.

'İlk kez mücadele veren mahalleli gördüm'

'Kentsel dönüşüm' meselesinin politik işler yapan sanatçıların dahi pek yaşamadıkları bir konu olmasını neye bağlıyorsunuz? Fazla gündelik mi geliyor? O kadar havalı mı değil? Ne?

Başka sanatçıların yaşamadıkları demeyelim. Belki bu meseleler onlara henüz dokunmamış, değmemiştir. Benim bu mevzulara bakmamı sağlayan Sulukule deneyimi olmuştur. Sulukule Platformu'ndan Aslı Kıyak, bir gün Hafriyat Karaköy'e geldi ve Sulukule'nin yıkılacağını anlattı. 'Sulukule yıkılmasın İstanbul'un neşesi kaçmasın' festivaline gittik. İlk kez Sulukule'ye gitmiş oldum. Bu platform yıkıma karşı mahallede bir mücadele veriyordu. 2008-2009 yılları... Yıkımlar başladı, mahalle derneğinde çocuklarla resim ve karikatür atölyesi yapmaya başladım. Özellikle çocukların durumu feciydi. Mahalleye yerli yabancı sanatçılar, akademisyenler gelmişti. Üzerine yazılmış tezler, belgeseller, alternatif projeler, videolar, fotoğraflar... Mesela Su Yücel sadece kadınlarla bir proje yapmıştı. Hafriyat Karaköy'de 'Sulukule'yi Aldılar Darbukamı Çaldılar' sergisiyle bütün bu işleri sergilemeye çalıştık. Hem hukuki süreci hem Sulukule Platformu'nun mahalledeki mücadelesini anlatan dokümantasyon bir sergiydi. Gülsuyu-Gülensu mahallelerinde çalışan arkadaşlarım sayesinde oralara gittim. İlk kez mücadele veren mahalleli görmüş oldum. Sulukule halkından farklıydı buranın halkı. Mahallelere bakmaya böyle başladım. Bu sergi de çeşitli mahalle gezilerinde çekilen fotoğraflardan, gördüğüm manzaralardan ortaya çıktı. Santralistanbul'da 'İstanbul 1910-2010 Kent, Yapılı Çevre ve Mimarlık Kültürü Sergisi' çok kafa açıcıydı. Bence bu sergi hiç kapanmamalıydı.